

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΡΗ,
ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ,
ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ

Ἡ ὑπαρξίς βιογραφίας τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἀκμάσαντος Μακαρίου τοῦ Μακροῦ, ἦτο γνωστὴ πρὸ πολλοῦ. Παράφρασις ταύτης ἐδημοσιεύθη ἤδη τὸ 1863 ὑπὸ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου¹ καὶ πάλιν τὸ 1893 ὑπὸ Δουκάκη², σύντομον δ' ἀνάλυσιν αὐτῆς παρέσχεν ὁ Lorange³, τὸ 1897, ἐξ αὐτοῦ δὲ παρέλαβον οἱ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς⁴, Vaihlè⁵, Ehrhard⁶ καὶ Loenertz⁷. Τὸ κείμενον ὅμως παρέμεινεν μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτον.

Ἀπὸ τὴν ἀποψιν πληροφοριακῶν στοιχείων Μακάριος ὁ Μακροῦς δὲν προσφέρει τίποτε τὸ ἀγνωστον μέχρι τοῦδε, διότι ἐστηρίχθη ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς βιογραφίας τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου τῆς συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Νικήτα, πατρικίου καὶ κυαίστορος, ἀκμάσαντος πιθανῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, καὶ ἐλδοθείσης διὰ πρώτην φοράν τὸ 1898 ὑπὸ Παπαδοπούλου Κεραμέως⁸. Τὸ κείμενον ὅμως παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς προσωπικότητος τοῦ διασκευαστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἔνδειξις τῆς ἐκτιμήσεως τὴν ὁποίαν εὔρεν ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης ἀνὰ τοὺς αἰῶνας⁹. Ἦδη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Νικήτα συνταχθεῖσαν βιογραφίαν ὁ ἅγιος Ἀνδρέας, κατὰ τὸ πρότυπον ὄλων τῶν βίων ἁγίων, παρουσιάζεται, εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του, ὡς ἰδεώδης μορφή. Τὸν τύπον αὐτὸν ἀκολουθεῖ καὶ Μακάριος ὁ Μακροῦς, ὑπερβάλλον ὅμως τώρα ὅσα εἶχεν εἶπει ὁ

¹) Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Νέον ἐκλόγιον, Κωνσταντινούπολις 1863, 151 - 155.

²) Δουκάκη Κ., Μέγας Συναξαριστής, Ἰούλιος, Ἀθῆναι 1893, 35 - 42.

³) Lorange Chr., Περί τινων βίων ἁγίων ἐλληνιστὶ γεγραμμένων, «Βυζαντινὰ Χρονικά» 4, 1897, 345 - 348 (εἰς ρωσικὴν).

⁴) Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, 5, Πετρούπολις, 1898, 423.

⁵) Vaihlè S., Saint André de Crète, «Échos d' Orient» 5, 1902, 379.

⁶) Ehrhard H., Veberlieferung . . . III, Leipzig 1936, 320 καὶ 337. Πρβλ. καὶ BHG, 114.

⁷) Loenertz R. J., Écrits de Macaire Macrès et de Manuel Paléologue dans les mss. Vat. gr. 1107 et Crypten. 161. OCP, 15, 1949, 187.

⁸) Ἐνθ. ἀν. 169 - 179.

⁹) Βιογραφία Μακαρίου τοῦ Μακροῦ: Petit L., DTC, 12³, 1927, 1507-1508.

Νικήτας. Ἡ δ' ὑπερβολὴ αὕτη συντελεῖ ἐνίοτε καὶ εἰς ἀλλοίωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Νικήτα διδομένων πληροφοριῶν. Οὕτω π.χ. ἐνῶ ὁ Νικήτας ἀναφέρει ἀορίστως ὅτι κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἀνδρέου ἐκ Κρήτης εἰς Κωνσταντινούπολιν «πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ὠφελείας χάριν ἀόκνως παρεγίνοντο»¹⁰, ὁ Μακροῆς ἐπεκτείνων τὴν εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν τοῦ Νικήτα δηλουμένην φιλικὴν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν ἀτμόσφαιραν ἐν Κωνσταντινουπόλει, λέγει ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος τὸν ὑπεδέχθησαν ὡς νὰ ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς ὄχι ἀπὸ τὴν Κρήτην «ἀλλ' οὐρανόθεν ἄγγελος καὶ ταμίας μεγάλων δωρεῶν»¹¹. Ἡ ἐπέκτασις αὕτη τῆς πληροφορίας τοῦ Νικήτα εἶναι βεβαίως ἀδικαιολόγητος, διότι ὁ Ἀνδρέας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπὶ τῆς εἰκονομαχίας, λέγων δὲ ὁ Μακροῆς ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἐγένετο ἐγκαρδιώτατα δεκτὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν αὐλικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων, παρουσιάζει τὸν Ἀνδρέαν ὡς ὑπέρμαχον τῆς εἰκονομαχίας¹². Παρομοίᾳ ὑπερβολῆς ὑπάρχει ἐπίσης καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης εἰς τὸ «ὄχύρωμα τοῦ Δριμέως» εἰς Κρήτην· ὁ Νικήτας λέγει ἀπλῶς ὅτι ὁ Ἀνδρέας συνέβαλε διὰ τῶν εὐχῶν του εἰς τὴν νίκην καὶ ὅτι οἱ Ἀραβες «τὸ ἄπρακτον ἑαυτοῖς περιεποιήσαντο, ζημίαν τὴν ἰδίαν καιάλυσιν ἀντὶ κέρδους τῆς αἰχμαλωσίας οἰκειωσάμενοι»¹³. Ὑπερβάλλον ὁ Μακροῆς λέγει: (ὁ Ἀνδρέας) «οὐ μόνον ἀνωτέραν ταῖς εὐχαῖς τοῦ κινδύνου τὴν πόλιν πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς βαρβάροις δεινὸν τε καὶ φοβερὸν ἐμβαλὼν δέος, οὕτω φεύγειν ἔπεισε, διώκοντος μηδενός, ὡς ἐκ τῆς ἀτάκτου φυγῆς τε καὶ συγκλονήσεως τοὺς πλείστους διασφραῖναι καὶ τῇ θαλάσῃ καὶ ταῖς τῶν πολιορκουμένων χερσὶ»¹⁴. Καὶ μία τρίτη ὑπερβολή: Ὁ Νικήτας ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀνδρέας ὠμίλησε εἰς τὸν ἐνθρονιστικὸν του λόγον περὶ τῶν εὐθυνῶν τοῦ ἱερέως: «Καὶ λόγον τῷ λαῷ προσεφώνησε, δι' αὐτοῦ φανερῶς δεικνύων τό, ὡς εἴρηται, ἐπικείμενον τοῖς ἱερεῦσι φορτίον»¹⁵. Ὁ Μακροῆς χαρακτηρίζει τὸν λόγον αὐτὸν ὡς «ἄγαν πιθανὸν καὶ χαρίεντα»¹⁶ καὶ περιγράφει τὸ περιεχόμενον του. Ἡ ὑπερβολή, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, εὐρίσκεται εἰς τὸ ὅτι ὁ Μακροῆς χαρακτηρίζει καὶ συνοψίζει κείμενον οὐδέποτε ὑπάρξαν εἰς τὴν πραγματι-

¹⁰) *Ενθ. ἀν. 178.

¹¹) § 15 τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

¹²) Τὰ σχετικὰ περὶ Ἀνδρέου καὶ εἰκονομαχίας ἴδε εἰς «Κρητικὰ Χρονικά» 5, 44 - 47.

¹³) *Ενθ. ἀν. 177.

¹⁴) § 12 τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

¹⁵) *Ενθ. ἀν. 175.

¹⁶) § 8 τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

κότητα εἶναι, νομίζω, ἐντελῶς ἀπίθανον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐσώζετο μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἐνθρονιστικὸς λόγος τοῦ Ἀνδρέου, προσιτὸς εἰς τὸν Μακροῦν καὶ κατόπιν ἀπολεσθεῖς. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ Νικήτας, οὐδ' αὐτὸς ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὠρισμένον κείμενον τοῦ Ἀνδρέου, ὁμιλῶν συμβατικῶς περὶ τοῦ ἐνθρονιστικοῦ λόγου τοῦ Ἀνδρέου παρέσυρε τὸν Μακροῦν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν ἔργου ἀνυπάρκτου· ἐνδεχομένως δ' ὁ Νικήτας ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἐνθρονιστικοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπολεσθείσης πλέον βιογραφίας τοῦ Ἀνδρέου, ἐξ ἧς ἦντλησεν καὶ τὰς ἄλλας πληροφορίας του.

Πρωτότυπος εἶναι ὁ Μακροῦς μόνον εἰς τὰς περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρέου εἰδήσεις του. Ὁ Νικήτας λέγει ἀπλῶς ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἔγραψεν ἐγκώμια τῆς Θεοτόκου, Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ καὶ «ἐτέρων ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων»¹⁷. Ὁ Μακροῦς ἀναφέρει τὰ ἐγκώμια πρὸς τὴν Θεοτόκον, τὸν Σταυρόν, καὶ κατόπιν μιᾶς γενικῆς ἐκφράσεως «καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας δεσποτικὰς ἐορτὰς καὶ τῶν ἁγίων οὐκ ὀλίγους προσφθέγγεται» προσθέτει «κανόνας συχνούς καὶ τροπάρια»¹⁸ καὶ τὸν Μέγαν Κανόνα. Ἀτυχῶς ὁ Νικήτας ἀοριστολογεῖ, ἄλλως αἱ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρέου γνώσεις του θὰ ἀπετέλουν σημαντικώτατον βοήθημα διὰ τὴν διευκρίνισιν τῆς εἰς τοὺς κώδικας ἄκρως συγκεχυμένης παραδόσεως¹⁹. Ἡ μνεία τοῦ Μακροῦ διὰ τὸν «Μέγαν Κανόνα» ἀποδεικνύει ὅτι τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ποιητικὸν ἔργον ἦτο ἤδη κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα δημοφιλές.

Τὸ κείμενον τοῦ βίου ἔχει διασωθῆ εἰς ἓνα μόνον κώδικα, τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 635 τῆς μονῆς Βατοπεδίου τοῦ ἁγίου Ὁρους, γραφέντα τὸ 1422 καὶ περιέχοντα λόγους πανηγυρικοὺς²⁰. Ἐκ τῆς χρονολογίας καὶ τοῦ τόπου ὅπου εὐρίσκεται ὁ κώδιξ, προκύπτει ὅτι Μακάριος ὁ Μακροῦς ἔγραψε τὸν βίον εἰς ἡλικίαν τριάκοντα περίπου ἐτῶν καὶ ὅτε ἀκόμη εὐρίσκετο εἰς τὸ Βατοπέδι ὡς μοναχός. Ὁ συγγραφεὺς, γεννηθεὶς τὸ 1391, ἀπέθανεν τὸ 1425, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα τεσσάρων ἐτῶν.

Ἡ ἐνταῦθα ἔκδοσις γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου παραχωρηθέντος εὐγενῶς ὑπὸ τῆς μονῆς Βατοπεδίου διὰ τὰ «Κρητικὰ Χρονικά». Αἱ παραπομπαὶ εἰς τὰ εὐαγγελικὰ χωρία τῆς παρουσίας ἐκδόσεως ὀφείλονται εἰς τὸν θεολόγον κ. Π. Χρήστου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς εὐχαριστίας μου.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

¹⁷) Ἐνθ. ἄν. 175.

¹⁸) § 10 τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

¹⁹) Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐλπίζω νὰ ἐπανέλθω.

²⁰) Εὐστρατιάδου Σωφ., Ἀρκαδίου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπεδίου ἀποκειμένων κωδίκων. Cambridge 1924, 126.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΡΗ, ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ
ΗΜΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ

1. Οὐδὲν ἂν οἴμαι γένοιτο δῶρον φίλιερόν τε καὶ οἰκειότερον τοῖς ἔλλογίμοις τῶν θείων ἀνδρῶν ἢ λόγος τὰ τούτοις πεπολιτευμένα διεξιῶν, καὶ τοῦτο μὲν πρὸς εὐφροσύνην καὶ δόξαν Θεοῦ κινῶν τοὺς ἀκούοντας, τοῦτο δὲ μύωπι ζήλου τὰς φιλοθέους νύτιων ψυχὰς καὶ πρὸς ἀρετῆς διεγείρων ἄσκησιν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τῆς παρ' ἡμῶν δόξης οὐδὲ δεῖ τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις, τῆς θείας καὶ ἀκηράτου δόξης ἤδη βεβαίως ἐπειλημμένοις, ἀλλὰ τῆς Θεοῦ δόξης καὶ τῆς ἡμῶν ὠφελείας καὶ σφόδρα γε μέλλει καὶ ὑπὲρ ὧν ἐν γῆ ζῶντες ἅπαντα πόνον ἠδέως εἶλοντο, τούτων καὶ μεταστάντες εἰς οὐρανόν, πολὺν τινα λόγον ἔχουσι, καὶ μάλιστα πάντων ἐξέχονται, καὶ χάριν ἂν εἶδεῖεν, τοῖς τούτων κατὰ δύναμιν προνοοῦσιν. Οὐ μὴν ἄλλ' εἴτις αὐτοῖς καὶ ἀμοιβὴν εἰσφέρειν ἐθέλει, τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑπηρογμένων σφίσι λογικῶν χαρίτων κατὰλληλον, οὐχ ὁρῶ τίνα μᾶλλον ἢ ταύτην ἔξει γνησίαν τε καὶ ἀριόδιον. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ χάριεν ἂν εἴη δῶρον ὁ λόγος καὶ ἀμοιβὴ πρόεπουσα, ὡς κορυφαίω τοῦ ἱεροῦ τῶν σοφῶν τε καὶ ἁγίων χοροῦ τῷ Θεοτάτῳ Ἀνδρέᾳ, προσοισιτέον τὸν λογικὸν στέφανον καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διηγητέον καὶ ὑμνητέον εἰς δύναμιν. Ὁ γὰρ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐ μόνον εἶχε γλῶττιαν ἠδύ τε καὶ μελιχρὸν ρέουσαν καὶ πρὸς ἠδονὴν καὶ ὠρέλειαν τὰς συνοσίας διατιθεῖσαν ἐκάστοτε, ἀλλὰ καὶ βίον λαμπρὸν καὶ τῇ γλῶττι κατ' ἅπαξ συνηχοῦντα καὶ συμφθεγγόμενον καὶ οἶον ἐκ μόνης τῆς διηγήσεως μεγίστην ἠδονὴν καὶ ὠφέλειαν ἐμποιεῖν δυνάμενον τοῖς ἀκούουσι. Δεγέσθω τοιγαροῦν τὰ ἐκείνου καὶ προτιθέσθω τοῖς φιλοκάλοις εἰς ἀκοῆς ἐντρούφημα καὶ ψυχῆς μεγίστην ὠρέλειαν.

2. Πατρὶς μὲν οὖν τῷ θαυμασίῳ Δαμασκὸς ἢ περιδοξος, ἢ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐγκαλλωπίζεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν ἀγαθοῖς ἔχουσα, οὐχ οὕτω τοῖς ἄλλοις ἐθέλει σεμνύνεσθαι ὡς τῷ γε Παύλῳ τὸν σκότον λῦσαι ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ τῷ μὲν οὐρανίῳ πατρὶ τοῦτον εἰσποιῆσαι διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος καὶ κατατίσαι πρὸς τὸ βαστάσαι τούτου τὸ θαυμασιὸν ὄνομα, τῇ οἰκουμένῃ δὲ πάση πατέρα καὶ διδάσκαλον εὐσεβείας ἀποτεκεῖν καὶ ἔξ ἐκείνου, καθάπερ τι γέρας ἐξαίρειον θεόθεν κληρώσασθαι, ἀνδρας ἀγαθοὺς φύειν καὶ διδασκάλους τῷ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας πληρώματι, ὧν κορωνὶς καὶ κεφάλαιον ὁ νῦν ἡμῶν εἰς εὐφημίαν προκείμενος. Πατέρες δὲ θεοφιλεῖς τε καὶ κόσμιοι καὶ ἀρετῆς μᾶλλον ἢ τῆς κάτω κτήσεως πλοῦτον κομῶντες καὶ σεμννόμενοι Γεώργιος καὶ Γρηγορία τούτοις ὀνόματα. Τούτων ὁ ἱερός Ἀνδρέας οὐ μᾶλλον κατὰ θεσμόν φύσεως ἢ κατὰ θείαν χάριν ἐκφύς, εἰς ἐνιαυτὸν ἔβδομον τὴν γλῶττιαν εἶχε σιγῶσαν καὶ μηδὲν ὅλως φθέγγεσθαι δυνάμενην, ὡς καὶ πικρὰς τοῖς γονεῦσιν ὑποτείνειν ἐλπίδας, ολομένοις αὐ-

τὸν εἰσάπαν κωφεύσειν καὶ μηδέποτε φθέγγεσθαι. Τὸ δὲ ἦν ἄρα παιδαγωγία τις καὶ προτέλεια φύσεως, ἐπὶ τὴν ὑψηλοτάτην αὐτὸν γυμναζούσης φιλοσοφίαν, Πυθαγόρου παντὸς ἄμεινον· ἴσως δὲ καὶ ἴνα, τὴν χάριν τοῦ λόγου οὐκ ἀπὸ φύσεως ἀλλὰ θεόθεν δεξάμενος, ἔκδηλος εἴη μόνα τὰ ὑψηλά τε καὶ θεῖα φρονήσων τε καὶ φθεγγόμενος. Δῆλον δὲ καὶ γὰρ ἐβδόμου παρωχηκότος αὐτῷ ἐνιαυτοῦ ἐκ γεννήσεως, προσήει συνήθως σὺν τοῖς πατράσι τῇ θεῖα καὶ ζωοποιῶ μεταλήψει τοῦ παναχράντου καὶ σωτηρίου Χριστοῦ σώματός τε καὶ αἵματος· καὶ μετασχών, εἶχε μὲν τὴν ψυχὴν κοινωνὸν τῆς ἀπορορήτου καὶ θεῖας ἀστροπῆς, τῆς τοῦ λόγου θεότητος, εἶχε δὲ καὶ τὸ σῶμα συμμεριζόμενον τὰγαθὰ καὶ τὴν γλῶτταν τῆς φυσικῆς λελυμένην πέδης καὶ ἀπαρεμποδίσιως ὑπηρειεῖσθαι δυναμένην τῷ λόγῳ καὶ τὰφανῆ τῆς ψυχῆς μηνύειν κινήματα καὶ βουλήματα.

3. Ἐντεῦθεν γραμματιστῇ παραδίδοται, πᾶσαν τὴν ἐν λόγοις παιδείαν φιλοπόνως παιδεύεσθαι. Καὶ δὴ, γενναιότητι καὶ δξύτητι φύσεως σπουδὴν συνάφας ἀντίρροπον, ἵππος ἦν εἰς πεδίον τάχιστα διαθέων καὶ ἀκριβούμενος τῶν μαθημάτων τὰ κράτιστα καὶ ἀεὶ τι καινότερον ἐπιζητῶν ἐκδιδάσκεσθαι· γραμματικὴν τε γὰρ ἐκμανθάνει καὶ προσλαμβάνει ρητορικὴν καὶ τῶν φιλοσοφίας δογμάτων ἐπιβατεύει μετὰ συνέσεως, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων συγγεγονῶς καὶ τῶν μαθημάτων μνησθεὶς ὅσον κάλλιστον, τὴν τε γλῶτταν καθαίρεται καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνάληψιν ἀληθείας καὶ ἀρετῆς ἐπιτηδειοτάτην καθίστησι καὶ τὸν νοῦν πρὸς ὑψηλοτέρας θεωρίας ποιεῖται ἐπήβολον. Ἐντεῦθεν ταῖς ἑραῖς βίβλοις καὶ θεοπνεύστοις μετ' ἐπιστήμης ἐγκύψας καὶ φωτισθεὶς ἐξ αὐτῶν τὴν διάνοιαν, ἐρασιῆς τῆς ὄντως σοφίας μάλα θεομὸς γίνεται, καὶ ζητεῖ τὴν ἐκείνης συνάφειαν, καὶ ὄλω τῷ νῶ πρὸς αὐτὴν βλέπει καὶ τῶν ἐκείνης ἐρώτων μανικῶς ἄγαν ἐξήρηται. Ἔγνω τοίνυν μὴ ἂν ἄλλως ἐκείνη συμμίξαι τῇ ἀύλω καὶ καθαρῶ αἰθεροβάμονι ἢ τῶν γεηρῶν καὶ ἐνύλων λυθέντα καὶ ἀπαθείας ἐαυτῷ περιθέμενον πτέρυγας, ἅς καὶ Δαυὶδ ὁ θεῖος ζητεῖ, ὄνομα περιστερᾶς²¹ ἐπιφημίσας τῇ ἀπαθείᾳ καὶ καθαρότητι.

4. Πείθει τοιγαροῦν τοὺς γονέας, ἀντιδοῦναι τοῦτον καὶ ἀφιερῶσαι τῷ δόντι Θεῷ, ὡς μηδὲν κοινὸν πρὸς τὴν κατὰ κόσμον ζωὴν ἐν ψυχῇ φέροντα. Οἱ καί, κατὰ θειοτέραν πάντως κίνησιν, λαβόντες αὐτὸν ἄγουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τῇ πηγῇ τῆς ἡμῶν ἀνασιτάσεως, τῷ ζωοδόχῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μνήματι, ἐκούσιον θῦμα προσάγουσιν, ἱερεῖον ἁωμον, εὐπρόσδεκτον προσφορᾶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν.

²¹) Ψαλμ. νδ' 6.

εὐάρεστον, λογικὴν²³, Παῦλος ἂν ὁ μακάριος εἶπεν. Ἦν δ' ἄρα καὶ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τῆς Ἐκκλησίας προεσηκῶς ἀνὴρ ἄριστος καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος· Θεόδωρος τῷ Πατριάρχῃ τὸ ὄνομα. Ὁς τὸν ἱερόν νεανίαν ὑπὶ αἰς χερσὶν εἰσδεξάμενος καὶ νύθησας διὰ τοῦ θείου πνεύματος, τῷ γὰρ ὁμοίῳ, φασὶν, χαίρει τὸ ὅμοιον, ἀποκείρει τε κατὰ μοναχὸς καὶ τῷ πρώτῳ τῆς ἱεροσύνης ἐγκαταλέγει βαθμῶ καὶ ὅλοι τῆς ἐπιμελείας καὶ κατὰ Θεὸν προκοπῆς αὐτοῦ γίνεται, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος καὶ ἀρετὴν αὐτὸν ἐκθρόψαι καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας προαγαγεῖν τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὴ πρὸς τὴν ἀρίστην ἐμπειρίαν τῆς αὐτοῦ γεωργίας ἐπιτυχῆς γεγονῶς καὶ γῆς εὐγέου καὶ λιπαρᾶς καὶ τῷ ἀρότρῳ πάντα εἰκούσης, μάλα βαθεῖαν ἀνατέμνει τὴν αὐλακα καὶ τὸν θεῖον σπόρον χύδην ἐγκατατίθειαι. Καὶ μέντοι καὶ τῶν χρησιῶν ἐλπίδων οὐμενον το παρᾶπαν ἐψεύσατο, ἀλλ' αὐτός τε σὺν ἀγαλλιᾶσει τοῦ θεορισμοῦ γίνεται καὶ τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας εἰς πανδαισίαν προτίθησι. Κάκ τῶν ὁρομένων καὶ περὶ τῶν ἐξῆς βεβαίως εἶχε μαντεύεσθαι, ὡς εἰς ἑκατὸν οἴσει τὸν καρπὸν τὸ δασύτατον λήϊον. Ἄλλ' ὁ μὲν, μὴ τοῦ καλοῦ, τοῦ δὲ πλούτου συγχωρηθεὶς εἰσάπαν ἀπόρασθαι, τοῦ σωματικοῦ δεσμοῦ λύεται, καί, τῆς τοῦ παιδὸς καὶ κληρονομίου τῆς ἀρετῆς χερσὶν ἠδέως ἐναποψύξας, πρὸς τὸν ἄνω Πατέρα καὶ δεσπότην μεταχωρεῖ, τῆς ἀρίστης οἰκονομίας λαμπρὰ τὰ γέγρα ληψόμενος.

5. Καταλείπει δὲ τὸν ὄσιον, σὺν γε τῷ οἰκονόμῳ τῆς ἐκκλησίας, τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διοικητὴν καὶ ἐπίτροπον. Τοῦ γὰρ θρόνου διάδοχον οὐκ εἶτα τὸ κομιδῆ γέρον τῆς ἡλικίας καταλιπεῖν, ἀλλὰ μέχρι μὲν τοῦ σχήματος τὸ γέρον ἦν ἐμποδῶν, ἀρετῆς δὲ ἄλλως καὶ προνοίας κοινῆς ἕνεκα καὶ προστασίας καὶ ὠφελείας ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, οὐδενὸς τῶν πύλοτε προσιάντων αὐτῆς· Ἀνδρέας ὁ ἱερός ἀπελείπειτο, ἀλλ' ἦν αὐτῇ πάντα· καὶ πατήρ καὶ διδάσκαλος καὶ ὑπηρέτης καὶ οἰκονόμος καὶ πάσης ἰδέας καλῶν παρᾶδειγμα ἐναογές.

6. Τῆς δὲ ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ἐκτῆς Συνόδου τηρικαῦτα συγχροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως κινουῖντος, τοῦ υἱειδοῦ Ἡρακλείου, καὶ τοὺς κακῶς συναλείφοντας καὶ συγγέοντας τὰς ἀσυγγύτους ἐπὶ Χριστῷ δύο φύσεις, διὰ τῆς συναιρέσεως μᾶλλον δὲ ἀναιρέσεως τῶν δύο θελημάτων τε καὶ ἐνεργειῶν, λαμπρῶς καθελούσης καὶ σιήλην εὐσεβείας ἀνεγειράσης τὸν τόμον τὸν ἱερόν, γράμματα καὶ θεοπύσματα κατὰ πᾶσαν ἐφοῖα τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ τῆς εὐσεβείας τὸν ὄρον ἐπικυροῦντα καὶ πᾶσι παρεγγυῶντα

²³) Ρωμ. ιβ' 1. Βλ. καὶ Φίλιπ. δ' 18.

τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσι κατ' ἔχρος ἔπεσθαι τούτῳ. Ἄ καὶ πρὸς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις φθάνουσι ἐκκλησίαν καὶ πολλῆς αὐτὴν θυμηδίας πληροῦσι καὶ πνευματικῆς ἡδονῆς, τὴν πρόσθεν πολεμουμένην εὐσέβειαν αὐθις ὄρωσαν κρατυνομένην περιφανῶς. Συνελθόντων δὲ πάντων καὶ κοινῇ συνδιασκεψαμένων, ἐφ' ᾧ πρὸς τὸν βασιλέα διαπρεσβεύσασθαι καὶ σύμφρονας σφᾶς αὐτοὺς δεῖξαι τοῖς δεδογμένοις τῇ Θεῖα Συνόδῳ, κοινῇ ψῆφος ἐξηνέχθη παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας τὸν πάντι ἄριστον Ἀνδρέαν, δύο συμπαραλαβόντα τῶν τοῦ κλήρου λογάδων, διακονήσασθαι τῇ πρεσβείᾳ, ὡς ἂν σύννου ὄντια καὶ ὁμόφρονα τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ κἂν τοῖς τοιούτοις μᾶλλον ἐνδιαπρέποντα δυνάμει λόγου καὶ πνεύματος. Καὶ τοίνυν συμπαραλαβὼν οὓς αὐτὸς εἴλετο, εὐθὺς Βυζαντίου ἐχώρει καὶ τὴν πόλιν καταλαβὼν τὸν μὲν Κωνσταντῖνον οὐχ εὔρεν, ἤδη τὸν βίον ἀλλάξαντα, Ἰουστινιανῶ δὲ ἐντυγχάνει τῷ ἐκείνου υἱεῖ καὶ κληρονόμῳ τῆς βασιλείας, καὶ τὴν τε ὁμολογίαν ἐγχειρίζει τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸς τῇ καλῇ γλώττῃ τὸ ἐνδέον ἀναπληροῖ. Θαυμασθεῖς δὲ ὑπὸ πάντων καὶ βασιλέως αὐτοῦ, καὶ τὴν πρεσβείαν κατ' οἰκείαν βούλησιν διαθέμενος, τοὺς μὲν συναελθόντας οἴκαδε ἀποπέμπει, τῆς πρεσβείας τὸ πέρας τοῖς πέμψασι μηνύσοντας.

7. Αὐτὸς δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἐκκλησιαστικῶν λῦσαι θορύβων, αὐτοῦ μένει, βίον ἐλόμενος μοναδικὸν καὶ ἡσύχιον. Καὶ τοίνυν πάντοθεν συνεσταλκῶς ἑαυτὸν καὶ πάσης εἰσάπαν ἀποσχὼν εὐλόγου τε καὶ ἀλόγου μερίμνης, μόνη δὲ τῇ θεῖᾳ σχολῇ τε καὶ θεωρίᾳ συντιταχῶς τὸν νοῦν καὶ νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις²³ καὶ δάκρυσιν ὅλον ἑαυτὸν δεδωκῶς, ἀγνίζεται μὲν τὸ σῶμα, καθαίρεται δὲ τὴν ψυχὴν, τὸν δὲ γενοῦν ὅλον φωτίζεται, καὶ οὕτω πανταχόθεν προσήκων Θεῷ, ἐνοῦται μυστικῶς αὐτῷ καὶ θεοῦται, καὶ τῆς μελλούσης κληρονομίας δι' ἀρραβῶνος γεύεται συγγενοῦς. Συχνὸν τοίνυν χρόνον ἐν ἡσυχίᾳ διαβιούς, ἑαυτὸν μὲν τῶν τελειωτάτων μέτρων τῆς ἀρετῆς ἀξιοῖ, τοῖς προσφοιτῶσι δὲ ἐκάστοτε πολλῆς ὠφελείας αἴτιος γίνεται. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἦν, οὕτω τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις καὶ λόγοις λάμποντα, διαλαθεῖν καὶ τῷ τῆς ἡσυχίας εἰς τέλος μοδίῳ²⁴ συγκαλυφθῆναι. Οὐκοῦν οὐδὲ διέλαθεν, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δῆλος γενόμενος, βία τοῦ καθ' ἡσυχίαν ἐκσπασθεῖς βίου χειροτονεῖται τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας διάκονος. Εἶτα καὶ τὴν τοῦ ὀρφανοτροφείου οἰκονομίαν καὶ λειτουργίαν πιστεύεται, ἐν ἧ καὶ διαλάμπας, καὶ ὄντως πατήρ καὶ τροφεὺς ὀρφανῶν καὶ πτωχῶν ἀναφανείς ὁ θαυμάσιος, καὶ ἀμφοιτέρων τῶν Ὀρφανοτροφείων ἐπιμεληθεῖς μεγαλοπρεπῶς, ὅτι μάλιστα καὶ τὰς τε προσόδους ἐπαυξήσας

²³) Β' Κορ. ια', 27.

²⁴) Ματθ. ε', 15.

καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων τὴν στενοχωρίαν εἰς εὐρουχωρίαν μεγάλαις οἰκοδομαῖς διαμείψας, ἐπεὶ μείζονος οἰκονομίας ἦν ἄξιος, μείζονος καὶ τυγχάνει, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἱεραρχίας θρόνον ἀνάγεται καὶ τῆς περιφανοῦς τῶν Κρητῶν Μητροπόλεως τοὺς οἴακας ἐγχειρίζεται, μᾶλλον δέ, διὰ μιᾶς πόλεως, πάσης τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται διδάσκαλος καὶ ποιμὴν.

8. Καὶ δὴ λοιπὸν τῆς αὐτοῦ ποιμνῆς λαμπρῶς ἐπιβὰς καὶ προσδεχθεὶς ὑφ' ἀπάντων, οὐχ ἱματίων ὑποστρώσεσιν οὐδὲ κλάδοις ἐλαιῶν²⁵ οὐδὲ μόναις εὐφημίαις νηπίων²⁶, ὥσπερ ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Σωτήρ, ἀλλ' ὑπταῖς ψυχαῖς καὶ μύρων ἐκχύσει καὶ μεγίστη παρὰ πάντων δοξολογία Θεοῦ, ἀνθ' ὧν τοιούτου ποιμένος ἠξιώνται παρ' αὐτοῦ, εἶτα ἔργου λοιπὸν εἶχετο καὶ τῆς ἀρίστης οἰκονομίας γενναίως ἀντείχετο καὶ ὄλος τῆς τῶν ἐμπειπιστευμένων ἐπιδόσεως καὶ σωτηρίας ἐγένετο. Καί γε οὐκ εἰς μακρὰν ἔδειξε τό τε μεγαλοφυῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ἀπαράμιλλον καὶ τὴν τελεωτάτην ἔξιν τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης. Καὶ πρῶτα μὲν ἀφ' ἐστίας ἀρξάμενος, ὃ δὴ λέγεται, τάττει λίαν σεμνῶς καὶ πανσόφως τὴν ἱερὰν τάξιν τοῦ βήματος, λόγον ἐκφωνήσας περὶ λειτουργικῆς τάξεως, ἄγαν πιθανὸν καὶ χαριέντα, ἐν ᾧ δείκνυσιν ὁποῖον δὴ τινα χορὴ τελεῖν τὸν ἐγγίζειν ἠξιωμένον τῷ ἀπροσίτῳ καὶ πρῶτῳ φωτί, καὶ τοὺς ἄλλους φωτίζειν ἐπαγγελλούμενον, καὶ διαλλάττειν πρὸς τὸν Θεόν, ὡς διαφανῆ τε καὶ καθαρὸν καὶ λεῖον τὴν ψυχὴν, καὶ οἶον δέχεσθαι καὶ χωρεῖν τὰς ἐκεῖθεν ἀκτῖνας καὶ τοῖς ἄλλοις διαπορθμεύειν ἔχειν τὸ φῶς.

9. Ἐπειτα τοὺς παρθενῶνας καὶ τὰ σεμνεῖα ρυθμίζει καὶ περὶ βίου νομοθετεῖ μοναχῶν, τῶν ἐν γάμῳ ἐπιμελεῖται, πείθων τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ τῇ σαρκὶ προστίθεσθαι, καὶ τῶν μὲν ἐν βίῳ καταφρονεῖν ἠδονῶν, τῶν θείων δὲ ἐντολῶν λόγον πλείω ποιῆσθαι, καὶ τῆς σφειτέρας αὐτῶν ἐξέχεσθαι σωτηρίας. Παιδαγωγεῖ τὴν νεότητα, συνειτίζει τὴν πολιάν, τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐπιστρέφει, τοῖς μετανοοῦσιν ἐγγυᾶται τὸν θεῖον ἔλεον, τοὺς ἀγωνιζομένους ἀλείφει, τοῖς καλῶς τρέχουσιν εὐτονίαν προστίθησιν, ἀμύνει πολεμουμένοις, περιτρεπομένους ὑπανέχει, πίπτοντας ἀνορθοῖ, ὑποστηρίζει τοὺς ὀκλάζοντας, νικῶντας στεφάνοις λαμπροῖς ἀναδεῖ· γίνεται τοῖς μὲν ἐστώσιν ἀσφάλεια, τοῖς δὲ κειμένοις ἀνάστασις²⁷, ἀσθενοῦσι ῥῶσις, ἀθυμοῦσι παραμυθία, ἕλιγοροῦσιν ἀναψυχὴ, πατήρ ὀρφανῶν, προσιάτης χηρῶν, πενήτων ἄσυλος θησαυρός, πεινῶντων τροφή, ριγόντων ἐσθῆς. Τί δεῖ πάντα λέγοντας δια-

²⁵) Ματθ. κα', 8 ἐξ. καὶ παράλληλα.

²⁶) Ματθ. κα', 16, ψαλμ. η', 2.

²⁷) Ἀπήχησις τοῦ Λουκ. β', 34.

τροίβειν; Πᾶσι γίνεται πάντα, ἵνα σώσῃ πάντας²⁸, καὶ τοὺς πιστεύσαντες Θεῷ προσαγάγῃ, καὶ καθάπερ ἐλπίς τοῖς ἁγίοις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ὑπάρξῃ τὸν Κύριον, τροφήν τε καὶ ἔνδυμα, καὶ φῶς καὶ ζωὴν, καὶ δόξαν καὶ ἡδονήν, καὶ πᾶν ὁ πρὸς τὴν ὄντως τείνει μακαριότητα, οὕτως καὶ τοῖς μαθηταῖς κατὰ τὸ δυνατὸν ἀντὶ πάντων ἦν ὁ μακάριος, οὐ μόνον ὅσα τὴν ἐλπίζομένην εὐδαιμονίαν μνηστεύεται, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἂν τις ἀλύπως τόνδε τὸν βίον διάξειεν.

10. Ἀνοίξας δὲ καὶ τὸν ἀγαθὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας²⁹, λόγους ἀγαθοὺς ἐξηρεύξατο, καὶ πλατύνας τὸ στόμα³⁰, ἐπλήρωσε πνεύματος. Καὶ τοίνυν μετὰ σοφίας τε καὶ συνέσεως καὶ θειοτέρας ἐμπνεύσεως λογογραφεῖ, καὶ βιβλία συντίθησιν, ἄντικρον Μουσῶν καὶ Χαρίτων ἀγάλματα, δι' ὧν ἀμφοτέρω καὶ ρήτωρ ἀγαθὸς καὶ ἱεροφάντης θεόληπτος ἀναδείκνυται. Καὶ ὕμνεῖ μὲν τὴν τοῦ Θεοῦ λόγου πάναγνον μητέρα λαμπρῶς, ἐν διαφόροις αὐτῆς πανηγύρεσιν, ὕμνεῖ δὲ καὶ τὸν προσκνητὸν καὶ ζωοποιὸν τοῦ Σωτῆρος Σταυρόν, ἐν ᾧ τὸ μακάριον πάθος καὶ τὸν ἐκούσιον ὁ ἀπαθῆς ἐνεγκὼν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον, κοινωνοὺς ἡμᾶς προῖκα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως καὶ τῆς θείας δόξης καὶ βασιλείας εἰργάσατο. Φαιδρύνει τε καὶ γεραίρει καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας Δεσποτικὰς ἑορτὰς, καὶ τῶν ἁγίων οὐκ ὀλίγους προσφθέγγεται, καὶ τοὺς αὐτῶν ἄθλους οἰκειοῦται τοῖς κρότοις, καὶ τῶν ἄλλων μάλιστα τὸν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑπερέχοντα³¹, συντίθησι δὲ πρὸς τὴν μουσικὴν ἄγαν ἑναρμονίως κανόνας συχνοὺς καὶ τροπάρια, ἅμα μὲν φαιδρύνων τὰς ἑορτὰς καὶ πρὸς πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ θυμηδίαν τὸν λαὸν προκαλούμενος, ἅμα δὲ καὶ κατανύξεως ἐντιθεὶς μύωπα ταῖς ψυχαῖς καὶ πρὸς δακρῶν ἔλκων πηγὰς, πρὸς δὲ καὶ τὸν μέγαν καὶ πολυῦμνητον κανόνα συνέταξεν, οὐ μόνον κατανύξεως καὶ μεμεριμνημένης μετανοίας ὄντα παράκλησιν, ἀλλὰ καὶ προτροπὴν πολυμαθίας καὶ διδασκαλίαν τινὰ ἐμμελῆ, μεθ' οἷας ἄρα προσήκει τῆς διαθέσεως ἐπιέναι πάντας τὰς ἱερὰς ἱστορίας καὶ θεωριῶν ὑψηλοτέρων λήμματα ποιῆσθαι καὶ ἀφορμὰς.

11. Καὶ οὐ μόνον λόγοις τὴν αὐτοῦ ποίμνην κοσμεῖ, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν Ἐκκλησίαν ἀγάλλει, ἀλλὰ καὶ ἔργοις οὐδὲν ἐλλειπομένοις τῆς τῶν λόγων μεγαλοπρεπείας καὶ ἀρετῆς. Τούς τε γὰρ καμῶντας τῶν θείων ναῶν ἀνορθοῖ καὶ ἐγκαινίζει, πλουσία καὶ φιλοτίμῳ χειρὶ, καὶ αὐτὸς ἐκ βάρθρων ἀνεγείρει πάντων κάλλιστόν τε καὶ μέγιστον, καὶ τῶ

²⁸) Α' Κορ. θ', 22.

²⁹) Ματθ. ιβ', 35.

³⁰) Ἀπήχησις τοῦ Β' Κορ. στ', 11.

³¹) Ματθ. ια', 11, Λουκ. ζ' 28.

περικαλλεῖ τε καὶ ὑπερουρανίῳ τοῦ Θεοῦ λόγῳ ἐμψύχῳ ναῶ, τῇ Θεομήτορι καὶ Παρθένῳ, τοῦτον ἀνατίθῃσι, Βλαχέρνας θέμενος ὄνομα. Ἔτι τε καὶ ξενῶνα ἐξ αὐτῶν κρηπίδων ἰδρύεται, εἰς θεραπείαν γεγηρακότων, εἰς λατρείαν καὶ ἄκος νοσοῦντων, εἰς ξένων καὶ πενήτων σκέπην τε καὶ κατανομήν. Οἷς οὐ μόνον δαψιλῶς ἐχορήγει τὰ πρὸς χρεῖαν ἅπασαν καὶ διατροφήν, τὰ τοῦ Θεοῦ θείως καὶ πανσόφως ὁ πάνσοφος ἀνακαλῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτοῦ Δεσπότην μιμούμενος καὶ διδάσκαλον, ὡς κὰν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἰκείαις τοῖς νοσοῦσι διηκονεῖτο χερσί, λευκίῳ ζωννύμενος καὶ πρὸς τοῖς ποσὶ χειρῶν νίπτων καὶ κεφαλᾶς⁸², καὶ ἔλκη καθαίρων, καὶ τοὺς μυδῶντας ἰχῶρας μονοῦ τῇ γλώττῃ ἀπομάπτων καὶ ἐκμυζῶν. Οὕτως αὐτὸν εἶπεν ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἀγάπη.

12. Οὐδὲν δὲ οἶον καὶ θαύματος ἐνός ἢ δυοῖν ἐπιμνησθέντας ἐκ τοῦ κρασπέδου, φασίν, ὄλον δεῖξαι τὸ ὕφασμα. Βαρβαρικοῦ σιόλου τῇ νήσῳ ἐπιθεμένου καὶ αὐτῇ δὴ τῇ τοῦ μεγάλου ποίμνη ἐπιχειρήσαντος, καὶ κύκλῳ ταύτην τῶν πολεμίων διαλαβόντων, καὶ παντοίαν μηχανὴν καὶ ἐλέπολιν κεκινήκωτων, καὶ ὄλωσ δεινὴν τινα καὶ ἄφυκτον κατ' αὐτῆς πηξαμένων πολιορκίαν, οὐ μόνον ἀνωτέραν ταῖς εὐχαῖς τοῦ κινδύνου τὴν πόλιν πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς βαρβάροις δεινὸν τε καὶ φοβερὸν ἐμβαλὼν δέος, οὕτω φεύγειν ἔπεισε διώκοντος μηδενός, ὡς ἐκ τῆς ἀτάκτου φυγῆς τε καὶ συγκλονήσεως τοὺς πλείστους διαφθαρηῆναι, καὶ τῇ θαλάσῃ καὶ ταῖς τῶν πολιορκουμένων χερσίν.

13. Ἦρος ἦν ὑποχώρησις καὶ θέρους λοιπὸν προσήει διαδοχῇ καὶ ὁ μὲν ἥλιος μάλα φλογώδης προσέβαλλε καὶ λαμπρός, ὄμβρος δὲ οὐδαμοῦ, λήϊον δὲ ἅπαν μεμάρανται καὶ πρὸς μοίρας δεινῶς ὑποκέκλιται, καί, πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα ἐλεεινῶς νενευκός, γάλακτος ἐζήτει θανάδας ἢ κακῶς ὑπέσχετο ἐναποθανεῖν ὅσον οὐκ ἤδη. Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τῷ φόβῳ βαλλόμενοι τοῦ λιμοῦ καὶ τῷ ἀρχμῷ καταξηραινόμενοι καὶ τῇ σφοδρότητι τῶν ἀκτίνων καταφλεγόμενοι, παρεῖντο λοιπὸν καὶ ἀπελέγοντο τὴν ζωὴν. Τί οὖν ἡ συμπαθῆς ἐκείνη καὶ ἐλεήμων ψυχὴ; Παρεῖδεν οὕτω δεινῶς κατατροχομένην τὴν ποίμνην καὶ τοῖς ὄλοις ἐκτριβομένην; Οὐδαμῶς· ἀλλ' εἰς οὐρανὸν χειρῶν καὶ ὄμματα ἀνασχῶν καὶ τὸν νοῦν πρὸς τὸν Δεσπότην ἀνυψώσας τοῦ οὐρανοῦ καὶ αὐτὸν ἐκβοησάμενος, τὸν περιβάλλοντα τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις⁸³, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἐτοιμάζοντα τῇ γῆ ὑετόν, ἀνοίγοντά τε τὴν χειρᾶ καὶ πᾶν ζῶον εὐδοκίας ἐμπιμπλῶν-

⁸²) Ἰωάνν. ιγ', 4 ἐξ.

⁸³) Ψαλμ. ιμστ', 8.

τα³⁴, τὸν συνήθη τῇ γῆ δίδωσιν υετὸν καὶ καταψύχει τοὺς ἐκτακέντας καὶ τὴν μάστιγα ἀνασιτέλλει τοῦ λιμοῦ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε, λοιμοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐπινεμομένου καὶ πάντας ἀθρόον ἐπιβοσκομένου καὶ πᾶσαν ἐλεεινῶς ἡλικίαν καταθερίζοντος, ἐπέχει ταῖς πρὸς Θεὸν ἰκεσίαις καὶ δάκρυσι τὴν φορὰν, καὶ τὴν νομὴν ἴστησι τοῦ κακοῦ.

14. Ἐπιλείποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ βίος τὰ θαύματα τούτου διηγουμένους³⁵, καὶ ὅσων τε καὶ ἡλίκων τὴν ἰδίαν ποίμνην ἔλυσε συμφορῶν, ὡς ἂν τις στερρὸς πρόβολος καὶ πύργος ἄσειστος πρὸς τὰς ἐκάστοτε τῶν δεινῶν ἐστὼς παντοίας ἐπιφορᾶς. Τὸν γὰρ Θεὸν ἔχων αὐτῷ προσκείμενον διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, μᾶλλον δ' ἔνοικον τῇ ψυχῇ περιφέρων, τοῖς μὲν μαθηταῖς ἐκεῖθεν ἐπήγαζε τὰγαθὰ, κακῶν παντοίων ἀπαλλαγὴν καὶ κτῆσιν ἄφθονον μνηστεινόμενος ἀγαθῶν, αὐτῷ δὲ τὰς τούτων σεσωσμένας προσῆγε ψυχὰς, προσφορὰν τὴν ὄντως τιμίαν τε καὶ εὐπρόσδεκτον καὶ ἀνταξίαν τοῦ κόσμου παντός.

15. Ἄλλ' οὕτω πάντοθεν τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας εὐθυνομένης καὶ πλεῖστον ὅσον ἐπιδιδούσης ἐφ' ἅπασιν ἀγαθοῖς, χρεῖα τις ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος προσπεσοῦσα, ἀναγκάζει τὸν μέγαν ἐπὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀφικέσθαι. Καὶ δὴ λοιπὸν ἀφικνεῖται καὶ προσδέχεται μὲν παρὰ βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ παντός τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος μεθ' ὅ,τι πλείστης τιμῆς καὶ σεβάσματος, ὡς ἂν οὐκ ἀπὸ Κρήτης, ἀλλ' οὐρανόθεν ἄγγελος καὶ ταμίας μεγάλων δωρεῶν αὐτοῖς ἀφιγμένος· διατρίβει δὲ χρόνον οὐ πάνυ συχνὸν καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θείου πνεύματος εὐωδίας πληροῖ, καὶ διαθρύπτει πεινῶσι τὸν ἄρτον τὸν λογικὸν καὶ οὐράνιον³⁶, καὶ διψῶντας τὸ ἀλλόμενον νᾶμα³⁷ ποτίζει τοῦ θείου πνεύματος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σωματικὸς ἐσιάτωρ τοῖς ἐνδεέσι γίνεται, καὶ πολλοὺς λιμῶ τηκομένους ἐμπίμπλησι, καὶ ἀδικουμένους ἀμύνει, ὀρφανῶν προΐσταιται, καὶ ὑπερασπίζει χηρῶν, καὶ ῥύεται καταπονουμένους βιαίων χειρῶν.

16. Ἐπειτα δὲ καὶ ἐπανόδου μέμνηται. Καίτοι γε προειδώς τε καὶ προσημάνας ὡς οὐκέτι τὴν ἰδίαν ὄψεται ποίμνην, πλὴν δίδωσιν ἑαυτὸν ἄγειν τῷ κινουῦντι θείῳ πνεύματι, καὶ ὡς ἐνῆν ἄπιεται τῆς εἰς τὴν ποίμνην φερούσης, εἰς πλοῖον ἐμβάς. Καὶ προσίσχει μὲν τὸ πλοῖον τῇ Λέσβῳ, ὃ δὲ ἀοίδιμος τὸν χῶρον πνυθόμενος, ὅστις εἶη, καὶ ὅτι δὴ κα-

³⁴) Ψαλμ. ιμδ', 16.

³⁵) Ἀπήχησις τοῦ Ἑβρ. ια', 32.

³⁶) Ἰωάνν. στ', 32 ἔξ.

³⁷) Ἰωάνν. δ', 14.

λοῖτο Ἰερισσός, ἐνταῦθ' εἶπε δεῖ με τὴν εἰκόνα ἀποδοῦναι τῷ δεδωκότι Θεῷ. Χωρεῖ δὲ ἴλεως πρὸς ὃν ἐπόθει Θεὸν καὶ πρὸς ὃν ἐκ πάννυτι νέας ὄρων ἡλικίας καὶ βίον ἅπαντα καὶ λόγον ἐρύθμιζε. Καὶ ὁ μὲν σύνεστιν ἤδη τοῖς οὐρανοῦ πολίταις, τὴν μακαρίαν ἐλίτιων χορείαν περὶ τὸν πάντων βασιλέα, καὶ τοῦ ἀπορρήτου κάλλους αὐτοῦ κατατροφῶν, καὶ τῇ ἀπροσίτῳ τῆς θεότητος αἴγλη λαμπόμενος. Τὸ δὲ τῆς θείας αὐτοῦ ψυχῆς ἐνδιαίτημα, τὸ σκῆνος τὸ ἱερόν, ἐν τῷ τῆς ἁγίας καὶ καλλινίκου μάρτυρος Ἁναστασίας ναῷ κατατίθεται, θησαυρὸς ἄσυχλος, ὄλβος πολυτελής, πηγὴ θαυμάτων ἀείροος, εἰς δόξαν Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ἀνάρχου καὶ ὁμοουσίου θείας Τριάδος, τοῦ μόνο Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ᾧ πρόπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.